

การศึกษาทุนทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนนาครະสิทธิ์ A Social Capital of the Secondary School: A Case Study of Nakprasith School

ศิริวัชร วงษ์วันทนี¹ และสุธรรม รัตนโชติ¹

Sirawat Wongwantanee¹ and Sudham Rattanachot¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาระดับทุนทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา วิทยาลัย โรงเรียนนาครະสิทธิ์ ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง นักเรียน 320 คน จากนักเรียนทั้งหมด 1605 คน โดยแยกเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 95 คน นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 79 คน นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 72 คน นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 28 คน นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 25 คน และนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 21 คน ผลจากการวิจัยพบว่า ประการแรก ระดับทุนทางสังคมของนักเรียนในทุกๆ ด้านอยู่ในระดับ “สูง” ในขณะที่ทุนทางสังคมด้านปทัสถานของนักเรียนอยู่ในระดับ “สูงมาก” แต่ระดับทุนทางสังคมในด้าน เครือข่ายและด้านความไว้วางใจอยู่ในระดับ “สูง” ประการที่สอง หลังจากทดสอบสมมติฐานแล้วพบว่า ระดับทุนทางสังคมของนักเรียนในปัจจุบันเรื่อง เพศ ระยะเวลาที่ศึกษาโรงเรียน การได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือ องค์กรในโรงเรียน การได้เป็นตัวแทนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน และบุคคลในโรงเรียนที่ นักเรียนให้ความเคารพ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ทุนทางสังคม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ABSTRACT

The objective of this research was to study the level of social capital in the secondary school in case of Nakprasith School which was located in Sampran District, Nakornpathom. The number of the students was used in this research consisted of 320 students and were divided into 6 groups by the level of classes. There were 95 students from Mattayom 1, 79 students from Mattayom 2, 72 students from Mattayom 3, 28 students from Mattayom 4, 25 students from Mattayom 5 and 21 students from Mattayom 6. The findings of this research were, firstly, the level of social capital in all aspects falling in “high level”. Whereas the aspect of norms was in “very high level”. But in aspect of network and social trust were still falling in “high level”. Secondly, to hypothesis test found that there were significantly different in level of social capital as a whole in class levels, leader-non leader, activity involvement and personal respect at the level of 0.05.

Keywords : social capital, secondary students

E-mail : pondiola@hotmail.com

¹ สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

คำนำ

ในปัจจุบันคำว่าทุนทางสังคม (Social Capital) กำลังได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับว่ามีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สำหรับกรณีของประเทศไทยแม้ว่าการพัฒนาจะประสบความสำเร็จในหลายๆด้าน แต่ขณะเดียวกันก็เกิดปัญหาสังคมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้การพัฒนามีลักษณะที่ไม่เข้มแข็ง-ไม่สมดุล และไม่เป็นธรรมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้การพัฒนาขาดความยั่งยืน และกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่ปรับตัวไม่ทัน จนกระทั่งเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมขึ้น การที่ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาเกิดจากสาเหตุหลายประการ ที่สำคัญคือการพัฒนาในระยะที่ผ่านมาขาดการนำจุดเด่นหรือ สิ่งที่ดีงามที่มีในสังคมไทยเช่น มติทางวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นทุนทางสังคมประเภทหนึ่งมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ขณะเดียวกันก็เห็นว่าการที่สังคมไทยยังคงดำรงอยู่ได้ไม่ล่มสลายไปจากวิกฤตก็เกิดจากการที่ยังมีทุนทางสังคมหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเอื้ออาทร สายใยผูกพันภายในครอบครัว ชุมชน สังคม โดยเห็นว่า หากมีการพัฒนาทุนทางสังคมและนำไปใช้อย่างชาญฉลาด ก็จะมีส่วนช่วยทำให้การพัฒนาประเทศไทยมีความยั่งยืนและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงเสนอให้มี การพัฒนาทุนทางสังคม อย่างจริงจังมากขึ้น

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนนาครประสิทธิ์ อ.สามพราน จ.นครปฐม จำนวน 1,605 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนักเรียนจำนวน 320 คนจากการใช้สูตร ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เพื่อตอบแบบสอบถาม ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยประกอบด้วยตัวแปร 2 ประเภทได้แก่ ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ ลักษณะของครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง ระยะเวลาที่ศึกษาในโรงเรียนและอื่นๆ ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ระดับทุนทางสังคม ด้านเครือข่าย ปทัสถานและความไว้วางใจ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยใช้นักเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัยตามแบบวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ในการบรรยายข้อมูล ใช้สถิติ One-way ANOVA ในการทดสอบสมมติฐานและใช้ Multiple Linear Regression ในการสร้างตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ระดับทุนทางสังคมและผลการทดสอบสมมติฐาน

1. ระดับทุนทางสังคม

ระดับทุนทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนนาครประสิทธิ์โดยรวมอยู่ในระดับ “สูง” แต่ระดับทุนทางสังคมด้านปทัสถานอยู่ในระดับ “สูงมาก” ในขณะที่ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายและความไว้วางใจอยู่ในระดับ “สูง”

ตารางที่ 1 ระดับทุนทางสังคมโดยรวม

ทุนทางสังคม	N	\bar{X}	ความหมาย
1. ด้านเครือข่าย	320	3.30	สูง
2. ด้านปทัสถาน	320	4.41	สูงมาก
3. ด้านความไว้วางใจ	320	3.67	สูง
รวม	320	3.79	สูง

2. ทดสอบสมมติฐาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม สามารถแสดงผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระดับทุนทางสังคมจำแนกตามตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ	N	ระดับทุนทางสังคม		F	Sig.
		\bar{X}	S.D.		
1) เพศ : ชาย	161	3.74	0.53	4.277	0.039*
หญิง	159	3.89	0.38		
รวม	320	3.79	0.46		
2) ระยะเวลาที่ศึกษาในโรงเรียน : 1 ปี	95	3.67	0.57	2.550	0.028*
2 ปี	79	3.84	0.39		
3 ปี	72	3.80	0.40		
4 ปี	28	3.83	0.33		
5 ปี	25	3.87	0.44		
6 ปี	21	3.98	0.47		
รวม	320	3.79	0.46		
3) จำนวนญาติพี่น้องที่ศึกษาในโรงเรียน : ไม่มี	96	3.78	0.47	0.671	0.571
1 – 2 คน	139	3.81	0.41		
3 – 4 คน	43	3.71	0.51		
มากกว่า 4 คนขึ้นไป	42	3.85	0.58		
รวม	320	3.79	0.46		
4) การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมในโรงเรียน				0.673	0.611
กลุ่มกิจกรรมลูกเสือ	120	3.76	0.49		
กลุ่มกิจกรรมเนตรนารี	110	3.82	0.38		
กลุ่มกิจกรรมรักษาดินแดน	24	3.85	0.47		
กลุ่มกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์	52	3.84	0.54		
ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมใด ๆ	14	3.70	0.37		
รวม	320	3.79	0.46		
5) การได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กรในโรงเรียน				6.570	0.011*
ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กร	47	3.95	0.43		
ไม่ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กร	273	3.77	0.46		
รวม	320	3.79	0.46		

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตัวแปรอิสระ	N	ระดับทุนทางสังคม		F	Sig.
		\bar{X}	S.D.		
6) การได้เป็นตัวแทนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน					
ตัวแทนด้านวิชาการ	111	3.95	0.39	6.149	0.000*
ตัวแทนด้านกีฬา	35	3.80	0.46		
ตัวแทนด้านสังคม	19	3.60	0.63		
ไม่ได้เป็นตัวแทนด้านใด ๆ	155	3.74	0.47		
รวม	320	3.79	0.46		
7) บุคคลในโรงเรียนที่ท่านให้ความเคารพ					
คุณครูเท่านั้น	20	3.72	0.55	2.655	0.049*
คุณครูและบุคลากรในโรงเรียน	46	3.67	0.56		
คุณครู,บุคลากรในโรงเรียนและรุ่นพี่	91	3.76	0.46		
คุณครู,บุคลากรในโรงเรียน,รุ่นพี่และ ทุกๆ คนในโรงเรียนที่มีอายุมากกว่า	163	3.86	0.42		
รวม	320	3.79	0.46		
8) ความบ่อยครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ ทางศาสนา					
ไม่เคยเข้าร่วม	19	3.73	0.48	1.512	0.211
บางครั้งบางครั้ง	155	3.76	0.40		
เป็นประจำ	120	3.86	0.53		
ทุกครั้ง ไม่เคยขาด	26	3.84	0.41		
รวม	320	3.79	0.46		
9) ลักษณะครอบครัว					
ครอบครัวเดี่ยว	184	3.83	0.45	3.070	0.081
ครอบครัวขยาย	136	3.74	0.48		
รวม	320	3.79	0.46		
10) อาชีพของผู้ปกครอง					
รับราชการ	62	3.71	0.49	1.073	0.375
รัฐวิสาหกิจ/องค์กรของรัฐ	13	3.76	0.65		
เกษตรกรรวม	69	3.81	0.38		
พนักงานบริษัท	31	3.83	0.49		
ค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว	101	3.86	0.46		
รับจ้างทั่วไป	44	3.72	0.48		
รวม	320	3.79	0.46		

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2.1 ทดสอบสมมติฐานระดับทุนทางสังคมโดยรวมกับเพศ

พบว่าระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามเพศที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาระดับทุนทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยม
ในโรงเรียนนาคประสิทธิ์ที่มีเพศต่างกัน

ระดับทุนทางสังคม	เพศ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig.
โดยรวม	ชาย	161	3.74	0.53	4.277	0.039*
	หญิง	159	3.89	0.38		
	รวม	320	3.79	0.46		
ด้านเครือข่าย	ชาย	161	3.28	0.64	0.483	0.488
	หญิง	159	3.33	0.56		
	รวม	320	3.30	0.60		
ด้านปทัสถาน	ชาย	161	4.27	0.67	2.110	0.000*
	หญิง	159	4.55	0.40		
	รวม	320	4.41	0.57		
ด้านความไว้วางใจ	ชาย	161	3.67	0.66	0.027	0.870
	หญิง	159	3.66	0.59		
	รวม	320	3.67	0.63		

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2.2 ทดสอบสมมติฐานระดับทุนทางสังคมโดยรวมกับระยะเวลาที่ศึกษาในโรงเรียน

พบว่าระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามระยะเวลาที่ศึกษาในโรงเรียนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ทั้งนี้เป็นที่สังเกตว่านักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนนานมากกว่ามีแนวโน้มที่จะมีระดับทุนทางสังคมมากกว่านักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนนานน้อยกว่า

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาระดับทุนทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยม
ในโรงเรียนขนาดประสิทธิ์ที่มีจำนวนปีที่ศึกษาในโรงเรียนต่างกัน

ระดับทุนทางสังคม	จำนวนปี	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig.
โดยรวม	1 ปี	95	3.67	0.57	2.550	0.028*
	2 ปี	79	3.84	0.39		
	3 ปี	72	3.80	0.40		
	4 ปี	28	3.83	0.33		
	5 ปี	25	3.87	0.44		
	6 ปี	21	3.98	0.47		
	รวม	320	3.79	0.46		
ด้านเครือข่าย	1 ปี	95	3.20	0.75	2.174	0.057
	2 ปี	79	3.25	0.53		
	3 ปี	72	3.36	0.47		
	4 ปี	28	3.28	0.45		
	5 ปี	25	3.51	0.60		
	6 ปี	21	3.56	0.57		
	รวม	320	3.30	0.60		
ด้านปทัสสถาน	1 ปี	95	4.18	0.77	5.144	0.000
	2 ปี	79	4.57	0.36		
	3 ปี	72	4.46	0.47		
	4 ปี	28	4.43	0.40		
	5 ปี	25	4.54	0.41		
	6 ปี	21	4.57	0.58		
	รวม	320	4.41	0.57		
ด้านความไว้วางใจ	1 ปี	95	3.63	0.73	1.414	0.219
	2 ปี	79	3.70	0.62		
	3 ปี	72	3.58	0.57		
	4 ปี	28	3.80	0.45		
	5 ปี	25	3.58	0.62		
	6 ปี	21	3.90	0.48		
	รวม	320	3.67	0.63		

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2.3 ทดสอบสมมติฐานระดับทุนทางสังคมโดยรวมกับการได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กรในโรงเรียน พบว่าระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามการได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กรในโรงเรียนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ทั้งนี้เป็นที่สังเกตว่านักเรียนที่ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กรในโรงเรียนจะมีระดับทุนทางสังคมมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กรในโรงเรียน

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาระดับทุนทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมในโรงเรียนภาคประสิทธิ์ที่เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กรในโรงเรียนต่างกัน

ระดับทุนทางสังคม	การเป็นผู้นำในโรงเรียน	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig.
โดยรวม	ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กร	47	3.95	0.43	6.570	0.011*
	ไม่ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กร	273	3.77	0.46		
	รวม	320	3.79	0.46		
ด้านเครือข่าย	ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กร	47	3.57	0.59	11.303	0.001
	ไม่ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กร	273	3.26	0.59		
	รวม	320	3.30	0.60		
ด้านทัศนสถาน	ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กร	47	4.46	0.51	0.456	0.500
	ไม่ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กร	273	4.40	0.58		
	รวม	320	4.41	0.57		
ด้านความไว้วางใจ	ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กร	47	3.82	0.60	3.458	0.064
	ไม่ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กร	273	3.64	0.63		
	รวม	320	3.67	0.63		

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2.4 ทดสอบสมมติฐานระดับทุนทางสังคมโดยรวมกับการได้เป็นตัวแทนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมด้านต่างๆ ของโรงเรียน

พบว่าระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามการได้เป็นตัวแทนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมด้านต่างๆ ของโรงเรียนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ทั้งนี้เป็นที่สังเกตว่า นักเรียนที่ได้เป็นตัวแทนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมด้านวิชาการจะมีระดับทุนทางสังคมมากกว่านักเรียนที่ตัวแทนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมด้านอื่น ๆ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาระดับทุนทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยม
ใน โรงเรียนนาคประสิทธิ์ที่ได้เป็นตัวแทนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนต่างกัน

ระดับทุนทางสังคม	การได้เป็นตัวแทนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig.
โดยรวม	ตัวแทนด้านวิชาการ	111	3.95	0.39	6.149	0.000*
	ตัวแทนด้านกีฬา	35	3.80	0.46		
	ตัวแทนด้านสังคม	19	3.60	0.63		
	ไม่ได้เป็นตัวแทนด้านใด ๆ	155	3.74	0.47		
	รวม	320	3.79	0.46		
ด้านเครือข่าย	ตัวแทนด้านวิชาการ	111	3.51	0.53	9.278	0.000*
	ตัวแทนด้านกีฬา	35	3.41	0.56		
	ตัวแทนด้านสังคม	19	3.13	0.72		
	ไม่ได้เป็นตัวแทนด้านใด ๆ	155	3.15	0.59		
	รวม	320	3.30	0.60		
ด้านปทัสสถาน	ตัวแทนด้านวิชาการ	111	4.49	0.45	2.010	0.112
	ตัวแทนด้านกีฬา	35	4.31	0.67		
	ตัวแทนด้านสังคม	19	4.21	0.89		
	ไม่ได้เป็นตัวแทนด้านใด ๆ	155	4.40	0.57		
	รวม	320	4.41	0.57		
ด้านความไว้วางใจ	ตัวแทนด้านวิชาการ	111	3.85	0.38	3.562	0.015*
	ตัวแทนด้านกีฬา	35	3.68	0.61		
	ตัวแทนด้านสังคม	19	3.48	0.69		
	ไม่ได้เป็นตัวแทนด้านใด ๆ	155	3.67	0.67		
	รวม	320	3.72	0.59		

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2.5 ทดสอบสมมติฐานระดับทุนทางสังคมโดยรวมกับการให้ความเคารพบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียน พบว่าระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามการให้ความเคารพบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ทั้งนี้เป็นที่สังเกตว่านักเรียนที่ให้ความเคารพคุณครู, บุคลากรในโรงเรียน, รุ่นพี่ และ ทุกๆ คน ในโรงเรียนที่มีอายุมากกว่าจะมีระดับทุนทางสังคมมากกว่านักเรียนกลุ่มอื่นๆ

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาระดับทุนทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยม
ในโรงเรียนนาคประสิทธิ์ที่ให้ความเคารพบุคคลต่างๆ ในโรงเรียนต่างกัน

ระดับทุนทางสังคม	บุคคลในโรงเรียนที่ท่านให้ความเคารพ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig.
โดยรวม	คุณครูเท่านั้น	20	3.72	0.55	2.655	0.049*
	คุณครูและบุคลากรในโรงเรียน	46	3.67	0.56		
	คุณครู,บุคลากรในโรงเรียนและรุ่นพี่	91	3.76	0.46		
	คุณครู,บุคลากรในโรงเรียน,รุ่นพี่ และ ทุกๆ	163	3.86	0.42		
	คนในโรงเรียนที่มีอายุมากกว่า					
	รวม	320	3.79	0.46		
ด้านเครือข่าย	คุณครูเท่านั้น	20	3.24	0.81	5.196	0.002*
	คุณครูและบุคลากรในโรงเรียน	46	3.05	0.63		
	คุณครู,บุคลากรในโรงเรียนและรุ่นพี่	91	3.25	0.55		
	คุณครู,บุคลากรในโรงเรียน,รุ่นพี่ และ ทุกๆ	163	3.41	0.57		
	คนในโรงเรียนที่มีอายุมากกว่า					
	รวม	320	3.30	0.60		
ด้านปทัสสถาน	คุณครูเท่านั้น	20	4.26	0.67	2.881	0.036*
	คุณครูและบุคลากรในโรงเรียน	46	4.24	0.73		
	คุณครู,บุคลากรในโรงเรียนและรุ่นพี่	91	4.40	0.62		
	คุณครู,บุคลากรในโรงเรียน,รุ่นพี่ และ ทุกๆ	163	4.48	0.46		
	คนในโรงเรียนที่มีอายุมากกว่า					
	รวม	320	4.41	0.57		
ด้านความไว้วางใจ	คุณครูเท่านั้น	20	3.65	0.74	0.219	0.883
	คุณครูและบุคลากรในโรงเรียน	46	3.71	0.69		
	คุณครู,บุคลากรในโรงเรียนและรุ่นพี่	91	3.63	0.63		
	คุณครู,บุคลากรในโรงเรียน,รุ่นพี่ และ ทุกๆ	163	3.68	0.60		
	คนในโรงเรียนที่มีอายุมากกว่า					
	รวม	320	3.67	0.63		

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สำหรับปัจจัยในด้านอื่นๆ ไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการทดลองและวิจารณ์

ผลที่ได้จากการวิจัยพบว่า เพศหญิง มีระดับทุนทางสังคมโดยรวมสูงกว่าเพศชายที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยพบว่าเพศหญิงระดับทุนทางสังคมในด้าน เครือข่าย และปทัสถาน สูงกว่าเพศชาย แต่ด้านความไว้วางใจเพศชายมีมากกว่า ในเรื่องระยะเวลาที่นักเรียนเข้ามาศึกษาในโรงเรียน นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนนานกว่ามีแนวโน้มที่มีทุนทางสังคมในทุกๆ ด้านสูงกว่าทั้งนี้อาจเพราะ นักเรียนมีเครือข่ายกับนักเรียนชั้นอื่นๆมากกว่า และมีความไว้วางใจต่อโรงเรียนและบุคคลต่างๆในโรงเรียนมากกว่า และนักเรียนที่ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กรต่างๆภายในโรงเรียน จะมีระดับทุนทางสังคมโดยรวมสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กรต่างๆทั้งในด้านเครือข่าย ปทัสถาน และความไว้วางใจ และนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมด้านวิชาการจะมีระดับทุนทางสังคมโดยรวม และในทุกๆด้านสูงกว่านักเรียนที่ร่วมกิจกรรมด้านอื่นๆ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ซึ่งบุกเบิกงานเขียนเรื่องทุนทางสังคมเป็นคนแรกๆ นั้น ได้เขียนบทความชื่อ “ทุนทางสังคมกับความเจริญ” เมื่อปี 2532 ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าแนวคิดนี้มีมาก่อนการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจเสียอีก แต่ในขณะนั้นยังไม่ได้แพร่หลายมากนัก เขามองว่าป่าเปรียบเหมือนทุนทางสังคม หากมีการนำทุนทางสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่เราใช้ประโยชน์ร่วมกันมาให้กับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ก็จะทำให้เกิดความอยุติธรรมและสังคมจะไม่มีวันเจริญได้อย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นการจัดการป่าจึงไม่ควรให้นายทุนเป็นผู้เข้าไปจัดการ เพราะเป็นการผลัดภาระการลงทุนไปให้สังคม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2531 อ้างถึงใน นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2539)

อานันท์ กาญจนพันธ์ (2541) มองทุนทางสังคมว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน ทั้งในด้านการสงเคราะห์ การเพิ่มโอกาส การพิทักษ์สิทธิ ซึ่งน่าจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น การระดมทุนทางสังคมจะต้องมองจากประเด็นพื้นฐานหลัก สามประการคือ พื้นฐานทางความคิดและอุดมการณ์ของสวัสดิการไทย, พื้นฐานทางความคิดขององค์กรเอกชนอิสระในสังคมไทย และวิธีการสนับสนุนขององค์กรเอกชนอิสระในการปรับเปลี่ยนบทบาทความสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสมัยใหม่ การใช้ประโยชน์ร่วมกัน ต่างก็เป็นรูปแบบของทุนทางสังคมซึ่งจะเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้เข้าถึงทรัพยากรตามสิทธิของตนอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้อานันท์ยังเห็นว่า การระดมทุนเพื่อสังคมบนพื้นฐานของระบบคุณค่าที่มีในสังคมจะมีการขยายตัวและขยายตัวได้มากขึ้น บนเงื่อนไขประชาสังคมที่เข้มแข็ง

ประเวศ วะสี (2541) ได้ให้ความหมายทุนทางสังคม คือ ความเป็นกลุ่มก้อนทางสังคม การมีการศึกษาดี การมีวัฒนธรรม การมีความซื่อสัตย์สุจริต การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีประสิทธิภาพในการทำงาน การมีการเมือง และระบบราชการที่ดี จากความหมายของทุนทางสังคมดังกล่าวข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า ทุนทางสังคมหมายถึงความผูกพันทางสังคม (social connection) ซึ่งประกอบด้วยเครือข่าย (network) ปทัสถาน (norms) และความไว้วางใจ (trust) ที่ทำให้สมาชิกของสังคมกระทำร่วมกันเพื่อให้สังคมบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวคิดทฤษฎีทางสังคมของโรเบิร์ต พัทนัม (Robert D. Putnam)

บุคคลที่เป็นคนทำให้ความคิดเรื่องทุนทางสังคมเป็นที่นำไปสู่การถกเถียงในปัจจุบันก็คือ นักรัฐศาสตร์ชื่อ โรเบิร์ต พัทนัม (Robert D. Putnam) จากผลงานชื่อ Making Democracy Work: Civic Traditions in Mordern Italy (1993) โดยพัทนามให้เกียรติกับงานของ ลอรี (Glen Loury), บูร์ดีเยอ, โคลแมน, จาคอบ และนักจิตวิทยาสังคมชื่อซีลีย์ (John R. Seeley) และคนอื่นๆ เขาใช้ทุนทางสังคมในการอธิบายการทำให้เกิดประชาธิปไตยที่แท้จริง โดยเขาได้ทำการศึกษาหมู่บ้านในอิตาลีได้ในช่วงปีทศวรรษ 1970 ประชาชนขาดทุนทางสังคม ไม่ใช่เงื่อนไขในเชิงโครงสร้าง เขาเห็นว่าทุนทางสังคมประกอบด้วย ความไว้วางใจ (trust) บรรทัดฐาน (norm) และเครือข่าย (network) โดยการจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อความร่วมมือนั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและมีความไว้วางใจกัน หรือที่เรียกว่าทรัพยากรทางศีลธรรม (moral resource) ทุนทางสังคมยังมีลักษณะเป็นประโยชน์สาธารณะ (public good) ซึ่งอาจมีองค์กรนิติบุคคลเป็นตัวแทนในการจัดการได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ทุนทางสังคมมีลักษณะเป็นผลพลอยได้ที่เกิดจากกิจกรรมทางสังคม ซึ่งทุนทางสังคมจะมีข้อผูกมัด บรรทัดฐานและความไว้วางใจที่สามารรถแลกเปลี่ยนกันได้พัทนามเห็นว่าทุนทางสังคมสามารถอยู่ในรูปของผลประโยชน์สาธารณะได้เช่นเดียวกับแนวคิดของโคลแมน และนอกจากนี้ ทุนทางสังคมก็สามารถอยู่ในรูปของผลประโยชน์เฉพาะบุคคลได้เช่นกัน พัทนัม (2002) อธิบายเรื่องเครือข่ายและบรรทัดฐานทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเอื้อประโยชน์ต่อกันและกันว่าเป็นทุนทางสังคม เพราะเครือข่ายก็คือ ทุนทางสังคมในรูปแบบหนึ่งที่สร้างคุณประโยชน์ทั้งในปัจจุบันบุคคลและกลุ่ม และเรายังสามารถลงทุนสร้างเครือข่ายได้ นอกจากนี้พัทนามยังนำศัพท์คำว่า Bonding (ผูกพัน) และ Bridging (ยึดโยง) มาใช้ เขาอธิบายว่าภายในกลุ่มๆ หนึ่งนั้น มีสิ่งที่สร้างความผูกพัน (Bonding) ระหว่างสมาชิกในกลุ่มซึ่งถือเป็นความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดทุนทางสังคมภายในกลุ่มนั้นๆ ในกลุ่มเหล่านั้นก็จะมีติดต่อ กับกลุ่มอื่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม(Bridging) ให้เกิดขึ้นซึ่งเป็นลักษณะของการสร้างเครือข่ายนั่นเอง และเราสามารถให้ทุนทางสังคมในกลุ่มและเครือข่ายนี้เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ต่างๆ เป็นการสร้างสรรค์ประชาสังคมอันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยให้เกิดขึ้น